

Tehenész a fürdőben

Az elnökre jött rá, hogy nekem fürdő kellene. Nem értettem, mit akar, aztán mondta, hogy van egy szakszervezeti beutaló. Tiltakoztam. Még hogy én fürdőbe! Mit csinálnék én két hétig olyan helyen, ahol nem kell csinálni semmit? Megütne a guta. Igaz, nincs se kutyám, se macskám, az asszonyt három éve eltemettem, Vera lányom meg Sopron környékére mert férjhez. De azért mégis. Csak nem bolondultam meg, hogy vénségemre üdülni menjek, azoknak való az, akik ráérnek meresztegni magukat holmi büdös vízben. Hát a térdem sűrűn nem hágy aludni, de úgy voltam vele, a sárgaföld majd kiszívja belőle a rosszszagot.

Meg aztán jót is nevettem az elnök szándékán. Eszembe jutott Es Balázs az üdüléssel, s ott a tévész-irodán el is meséltem nyomban, hogyan járta meg az öreg Kakasszékét a régi nagyfűlű világban. Magányos aglegény volt Es Balázs, állítólag a bőre alatt is pénzt tartott, de fősvény volt mint a kutya. Ránéztem az isten se nézte volna ki belőle, hogy anyagilag olyan jól áll, hisz' hozzá képest az énekes koldús nyalka huszárnak tetszett. Úgy járt-kelt, mint egy madár-ijesztő, piszkos, agyonnyűtt cájg nadrágjából ki-kivillagott az ülep, csupacsont gebéjét és szétesni akaró kocsiját a legapróbb gyerek is ismerte. Ez a Balázs úgy cséplés után, mikor készüldött az ősz, gondolt egyet és elment üdülni. Rémuszról leszedte a kötőféket, aztán egy hordő vízzel meg egy halom leveles-csutkával együtt belakoltatta az istállóba. Állítólag egyetlen fillér nélkül, gyalog vágott neki az útnak, de néhány nap múlva hús pengővel battyogott haza. Eszé ágában sem volt annak levetközni és fürdőni, amint ott ácsorgott a jövő-menő népek közt, temérdek pénzű dudostok a markába merő sajnálatból.

Mondtam az elnöknek, én nem zárhatom rá a tehenekre az ajtót, így hát maradtam, engem traktorral sem tudnak elhúzni Szoboszlóra. Akkor már nem tudtam, hogy ebbe a földi mennyországba küldenek. Meg aztán, magyarázkoztam tovább, nekem egy ilyen kirándulás alighanem többbe kerülne, mint Esnek. tekintettel arra, hogy én bizony nem sajnálom a hasamtól se az ennivalót, se az italt. Azt mondta erre, ne beszéljek neki annyit, itt a papír és menjek, áztassam a fájós térdemet. Huzakodtam én tovább, de végül is rábeszéltek. Azt hiszem, nem voltam elég határozott.

Most, hogy itt vagyok, persze cseppet se bánom, sőt kimondottan örülök neki. Nem hittem volna, hogy ilyen jól telik itt az idő. Látom, amint lerakja a nép a göncöt az üvegfal tövébe, pucéran mindenki egyforma. Hogy

én mi mindent láttam már az első nap! A szobám ötödik emeleti, van benne mosdó, az erkélyen nyugágy, délután lehet ott is napozni, szóval minden rendes, mondhatnám úri. Egy csendes beszédű gyöngyösi kőművessel lakunk benne, ő olvas esténként, én meg le szoktam menni a parkba ögyelegni, mindig hallok ezt, azt. A nagy liftben is fülelek, sohase hittem volna, hogy ennyiféle ember csődül ilyen helyen össze. Az egyik asszony azért veszekedett az urával, mert nincs fürdősobájuk, ott mások előtt regnált, hogy intézze el a portán, ő nem akárci, neki jár a fürdősoba. Akkor tudtam meg, hogy még a szocialista fürdőhelyen sem egyformák az emberek, csak én néztem őket annak a meleg vízben.

Ahogy megérkeztem, küldtek a doktorhoz. Szóltattak elég hamar, de mikor beléptem, még nyomkodták egy magamkorú atyafinak a vállát. Másnaponként iszappakolást írtak neki, azt hiszem, nem is hallotta. Egyfolytában sziszegett, jujjogott, aztán, hogy szabadult, kényszeredetten heherészni kezdett. Nyilván nagyon érzékeny helyen tapogatták. Főorvos úr, szóltat meg ebben az állapotban. kérem, ha nem sértem meg, adjon egy puszit, legyen szíves. S a merlepet tekintetre megmagyarázta: engem ugyanis többet nem tesz ki itt látni, elég volt ennyi szegény vállamnak. Már nevetett a szeme.

Rám került a sor. Faggat a főorvos úr, hogy szedek-e orvosságot. ha szedek, akkor mifélek, tudok-e aludni, szeretem-e a meleg vizet, meg ilyesmi, aztán hogy mi a panaszom, hol fáj a lábam. Éppen ott, de nagyon, szisszentem föl, mert hátul a vastag hús fölött mélyesztette be az ujját. Hát ennek aztán úgy megörült, még kurjantott is, majd azt mondta nagy vidáman, hogy fölfedeztünk valamit. Én meg csak szívtam a fogam, nem értettem, hogy lehet így élvezni a másik ember kínját. Oda se figyeltem, miket íratott föl a kissezsonnyal, csak annvit hallottam, hogy iszappakolás a bal térdre.

Slattyogok a városi patikába, ott annvan vannak, mint a nyúl, azt hittem, soha nem érek a kisablak elé. Adtak a csudalámra háromféle tablettát, hogy mentem vissza, a Borkóstolóban egy nyelettel be is vettem az első adagot.

Megértük az ebédet, isteni bablevest főztek. A rántothús ellen se volt kifogásom, csak annyi, hogy a fél fogamra is kevésnek éreztem. Mezyek aztán iszapolni, került a sor hamar, mert legutóbban ledőltek éves után pihen-ni. Látom, a jobb térdemmel kezdik a vacakolást, de mire ki-nyögtem, hogy nekem amaz szokott rosszalkodni, már végeztek is velem, szóltatták a következőt. Na, gondoltam, ezt se kell

komolyan venni. Nekem is mondhatnék volt, hogy adjon az iszapos ember egy cvikit, mert engem meg ő nem lát többet soha. Úgy döntöttem, elég lesz nekem két hétig a lubickolás is.

Odaállok a medence partjára, látom, tele a meleg víz elégedett arcú, többnyire koros emberekkel, akik prüszkölnek, szuszognak, nyögdecselenek a gyönyörűségtől. Körül a cementfalnál szorosan ülnek, egymás mellett, mint a fecskék és mondják a magukét, nevetgélnek, vigyorognak. Mit csináljak, kövűk hűződot magam is, a vállam hozzáért egy reneteg mellű nénéhez, aki éppen a másik oldalán kuksoló kopasz urát fejelemzte jó vastagon. Tibi, a pofádra mászok, ha betleszölz, isten az atyám, mondta neki, egyébként a legkisebb harag nélkül. Szóval, folytatta, a lány úgy maradt, s mikor már látszott, s az anyja elővette, hogy kitől van a gyerek, odavágta neki, hogy a te uradtól, a drága mostohaapamtól, s tudd meg, keddtől forva enzem csipett, téged csak azért vett el, mert én tetszettem neki, s most csinálhatsz, amit akarsz, ha fejre állsz, az se hat meg...

A nyanyának szörnyen rikácsoló volt a hangja, akár az esőt jelző pávát. Nem is bírtam tovább, átaraszoltam a másik oldalra a magamformájú férfiak közé. Itt nem kerepelt senki, egy lapos orrú öreg csendesen magyarázta a szőlőfajták tulajdonságait. Azt hiszem, értett hozzá, figyeltem rá, pedig én jószágokkal foglalkozom. Hanem egyszerű csak behatol a medencébe egy ötvenéves forma hűstöröny, oda furakodott közénk, erőszakos mozgással. De ez még harvnyán. Elkérde tele szájál szidni a külföldieket. Hogy ő be nem engedne ide egyet sem, azt hiszik, mert pénzü van dögivel, övék a díofág. Itt fancikolt nekem az egyik a bejártnál, rászóltam, beszélj magyarul, ha ide toltad a kesely pofádat, ilyen szép nyelvet úgyze hallottál még életeden sem. Ha érti, elmondtam volna neki, hogy a legkülönb ember a világon a magyar, ha Napóleonnak magyar huszárai lettek volna... Válaszra se méltatták, elúszkáltak mellőle, úgy volt vele a társaság, hogy az illetőnek elment az esze. Végül, hogy magára maradt, sértődötten kímászott a vízből.

Jól érzem itt magam igazán, s lesz miről mesélnem otthon. Flmondom azt is, hogy itt találkoztam a közömbösséggel is. Egy este éktelen dörmöbölést hallok, nem tudtam, honnan ered, azt hittem, ácsok korácsolnak. De, hogy nem maradt abba, kimentem a folyosóra. A negyedik és az ötödik emelet közt elakadt a liftilift, s a bentredektek próbálták észrevétni magukat. Egy lélek se bujt elő rajtam kívül. A szemközti társalgóban ötven trérseltek, azok se törődtek a bajba-tutottakkal. En sántikáltam le a lépcsőn a portára, hogy segítsenek.

Nem is annyira a fürdés éri meg, hogy előttem. Inkább az, hogy kinézhettem a világra, és azt hiszem, okosabb lettem valamivel.

F. NAGY ISTVÁN

Emlékek a régi szórakozóhelyekről

A víz utáni lázas városépítés 1910 körül nagyjában befejeződött, újból megcsendesedtek a napok, mint amilyen lassan folydogált a medrébe szorított Tisza. A családok napi munkájuk után pihentek, ismerősökkel jöttek össze. Az asszonyok trécseltek, a férfiak borozgattak, politizáltak és kártyáztak. A fiatalok egy-egy családi összejövetelen vagy tánciskolában szórakoztak és szolidan flörtöltek. Az új házasságok így születtek. Moziba vagy színházba ritkán jártak, inkább délutáni feketére ültek be valamelyik kávéházba. Vasárnap délből korzóztak, hallgatták a katonazenét, jó időben kiültek levegőt szívni az újszegedi rózsáligetbe; május elsején kirándultak a Kálla lysetbe.

Aztán kitört az első világháború, minden a fejetetejére állt. Négy év alatt sok családban gyászoltak. A sebek lassan gyógyultak, de a régi szokások már alig jöttek vissza.

A családok kellemes időöltésében a mozi és a színház mind nagyobb szerepet kapott. Új filmcsillagokat ismert meg a közönség, mozik épültek, a színház telt házak előtt játszott, új magyar szerzők mutatkoztak be, és világhódító útra új operettek indultak.

Már a háború előtt játszott a Korzó mozi (a mai Vörös Csillag), az Uránia mozi a Deák Ferenc utcában, a Vass mozi a Feketes (Bajcsy-Zsilinszky) utcában, az Apolló mozi a Szentháromság utca (Hunyadi János sugárút) sarkán, szemben a rendelőintézetel. Még régebben létezett a New York és a Kossuth mozi is (ahogy az egész öreg emberektől hallottam). A Vass mozinak két nézőtere is volt; ezek más-más kezdettel, folyamatosan játszottak. A Korzó mozi (szemtanú szerint) nem a jelenlegi helyén nyílt meg először, hanem a tűzőlő-laktanyával szemben. (Valószínűleg a Szilágyi utcában). Ezeket a régi mozikat Vass Sándor alapította, aki vállalkozó és haladó szellemű ember volt, meg pénze is lehetett.

A mozi népszerűsége mindinkább növekedett, amikor jött a hangosfilm. A Belvárosi (Szabadság) és a Széchenyi (Fáklya) mozik egymásután épültek. A Belvárosi mozi nyitó előadásán ott lehettem, és ez nagy élmény volt számomra. Legalább másfél órát vártunk, mire a csodálatos, puhára tapétázott falú, óriási nézőterre bemegettünk. A hangosfilm a némafilmek után nagy esemény volt, mert a szereplők beszéltek, énekelték, táncukat zené kísérté. Kivételek a Chanlin filmek voltak, ahol általában csak zene szólt. Mégis felejtetelnek maradtak!

Rajta kívül még szívesen emlékezünk Greta Garbo, Clara Gable, Gary Cooper, Zoro-Huru, Stan és Pan stb. filmjeire. Ebből az időből a magyar filmek közül néhányat a mai közönség is szívesen néz végig a tévében.

A színház is előbbre lépett. A nagy sikerű prózai darabok és operettek után, népszerű operákat is játszottak. Az országos hírnévű budapesti színházak közül sokan a szegedi színházból kerültek a fővárosba. Megalakult a Filharmonia Társaság és vasárnap délelőttönként nívós hangversenyeket tartott a Belvárosi moziban. (Nem most fedezték fel tehát a moziban rejlő lehetőséget.)

Szeged ebben az időben a kávéházak városa volt. Ezek közül azok, amelyek egyáltalán szolidak is voltak, már a reggeli órákban megteltek reggeliző vendégeikkel. Így működött a „Kass” (a régi Hungária), a „Tisza”, a „Royal”, az „Európa” is (a DEMÁZ-irodaháza). A többiek, mint a „Korzó” (a Kárász utca és a Dugonics tér sarkán levő könyvesbolt helyén), az „EMKE” (a Klauzál téri beruházási bank helyén), a „Valéra” (a Bartók téri

U házban) kávéházak főleg a délutáni órákban népesültek be. A „Kass” megnyitása után az ország egyik legszebb és legmodernebb kávéháza lett. A háború vége felé az volt a terv, hogy Szeged felépíti második kórházát. Gedóban. Erre azonban már nem került sor, mert kitört az őszirózsás forradalom.

A kávéházakban délutánonként szolid kártyázások folytak, főzű bemondásokkal. Általában alsóztak, ramliztak, tarokkoztak. ritkábban ferblit vagy huszonegyest játszottak. Öregfiatalia szívesen billiárdozott. (A klasszikus karambol legjobb játékosai, pld. Fischer és Szécs, a Kassha járt.) A Színház kávéház az én időmben nem létezett már; édesapámtól hallottam, hogy Pósa Lajos kávéházi márványasztalra ott írta azokat a költeményeket, melyeket Dankó Pista születésnapján pillanatában hegedűienek húrait pengetve, a helyszínen nótává álmódott.

Aki esti hangulatot keresett, az kiskocsmáját látogatta meg. Országos hírv volt a Tisza-parti Onóznóne halászsárda, városzeret ismerték a Kiss Julcsa kocsmát, a Boldorasszony sugárúton (Április 4. útja) és a Kossuth Lajos sugárúti Kegvelmes aszszonyt. (Kegvi.) Érdekes, hogy ennek a három kocsmának tulajdonosa asszony volt.

Jól állt Szeged a nagyobb vendéglők tekintetében is. Népszerű volt a Hági étterem, amelynek kerthelyisége lénvében most is olyan, mint régebben. A Protéta-ban (Kárász utca és Kölcsy utca sark, ahol most az óra-ékszer bolt van) katonarene szőlt, és vonzotta kerthelyiségebe a közönséget; a Bohn-vendérlő (Dózsa étterem) és vele szemben a Magyarház vendéglő utcai teraszain cizányzenét hallgathattak a vendégek és az utcai sétálók. Az Olasz vendéglő jó söréért volt látogatott. Szép időben sokan jártak át sörözni az újszegedi Vízudba. Épp ott voltam szüleimmel én is, mikor híre jött, hogy megvilkolták Ferenc Ferdinándot, az Osztrák-Magyar Monarchia trónörökösét. Nem érttem szülem izgalmat, akik felindulva mondták, hogy ebből háború lesz! Azt is láttam, hogy mindenki hazafelé indul.

Sok kis cukrászda működött és árulta a jobbnál jobb édességet. Ha csemetéjűket rázta az utcai fagyaltárus — akinek fején rendszerint piros fez volt —, a gverek-rőtön körülvettek, mert fillérekért kaptak a finom törökösen készített fagyaltból.

A legnagyobb és leglátogatottabb cukrászda a mai Virág elődje, az Árval cukrászda volt, de még terasz nélkül. Az Oskola utcai Suhaida cukrászdnak krémmel töltött szantálnarha csomagolt csokoládé csemege-éket orszászerte árultak. Ha különösen jó voltam, akkor én is kaptam.

A kirándulás is a szórakozás egy fajtája. Ez volt az alapja annak, hogy a jobbnál jobb polárok Szered környékén kiskertet vásároltak, és rajta nyaralót építettek. A hétévet itt töltötték. Elsősorban Szatymaz, Felsőkörmönt (Balástva) és Alsókörmönt (Mórahalom) népesült be szegediekkel, akik hamarosan szőlőt és gyümölcsöt telenítettek. A Szeged környéki más-más foki gyümölcsöskultúrát a szegedi ősvibarsok jó hírért akkoriban alapították meg. A hétévet és a hétévet házat a szegediek régebben feltalálták, és ez azért is könnyebben ment, mert abban az időben Szered határa Ácsfalomtól Csengélig ért. Így vált az a vidék az ország egyik gyümölcsstermelő központjává. A szegedi emberek kertes kertekbe amely eleinte csak kellemes játszótérnek látszott, végül is jövedelmezővé tette az alábbi homokot a gyümölcs és zöldség termelést.

DR. VÁMOSSY JÓZSEF

Levél az íróhoz

adja, hogy sohasem érhetem el az Ön szavainak, mondatainak, eszméiségének színvonalát... És akkor fáj. Fáj az egész lapom. A szavaim szitá-gokra betűre hullanak szét a gyöt-elemtől, hogy menni-ve kicsi és jelentéktelen vagyok... De most bo'dog vagyok! Boldog, hogy Ön kalandzik soraim között, még hi közben éprez az esti vacsorára, vagy a holnapi uralmis programjára gondol is, vagy elolvasás utin összemgyúr is durván, hogy a szemétkosárba dobjon. én ott is boldog leszek! Az Ön szemétkosárában, az Ön elron-tott liniai között, hátamón az Ön ujjle-yomatával, az Ön érintésével...

Istenem! Milyen jó lenne, ha megtetszenék Önnek... Ha lenne egy-két bíráló szava hozzám, szerencsétlen kis fél-fazásim alakhoz... ha csak

egy odavetett fél mondat is... Én... én megfulladnék az örömtől! Kérem! Ha idáig elolvasott, most már ne dobjon el!... Dobjon félre! Dugjon a legelűgottabb fiókjába! Bíráljon meg! Szájon le, tiporjon belém, de ne dobjon el... hogy ott lehessen Ön mellett... Figyelhessem a mozdulatait, érezhessem a hű-ös fensőséget, a játszi könnyedséget, ahogyan a szavakkal bánik... csod'lassam a humorát, a modorát, a stílusát... elbeszélgethessek az Ön soráival, az Ön betűivel...

Most szégyellem magam... miért is áruítam el ennnyire az érzésemet. Miért is voltam ennnyire óvatos... Hallom, hogy nevelt... Kínérletű bölcső-mot, szerencsétlen, félresikerült kis betűmet... ha ugyan elolvasott idáig... ha egyáltalán fel'ontott!...

Szajdálom, ha csalódást okoz-tam... Kérem, ne hagyja, hogy kételkedés közötti aytróliem... Mondjon valamit!... Különben... vé... POÓS EDIT

Tiszteltetem Önt, kedves Barth!

Én ugyan csak egy levél vagyok... néhány betű egy lap-on, fehéren, feketén, nyomtatottan, de ha el tudnék írni, én elpirulnék a megtiszteltetéstől, hogy most Ön tart a kezében, és issza a betűimet, vagy éppen csak átfut soraimon. Meleg futkos egész fás testemen, és örültem sajnálom, hogy nem jentes va-cuok, tehérbő, csábitóbb, hivall'odóbb...

Elképzeltém Önt. És sok-szor, bevillom, álmodozom is Önről... Mindin változik: magas, szőke, sebhelyes, helyes, de barna, és a jobb szeme üveg, alacsony, kopasz és nókhasú, vagy éppen mosolygó, kerék kényű... állandóan szomorú, filozofikus, nécsibász, vagy urifüls, lavítkézű, tró-géne előtt élő, néha nányos, erőszakos fráterként lép elő betűim möről, rálep a szava-imra, megbírálja, megficskázza őket, elfajtszogat velük, mint macska az egérrel, fenségesen, de megértően, és tudomra